

Høringsuttalelser – forslag til regional planstrategi Akershus 2024-2028

Interesseorganisasjoner – miljø og natur

- Asker elveforum
- Oslo og Omland Friluftsråd
- Sabima
- Samarbeidsnettverket mellom natur- og frilufsorganisasjoner i Oslo og Akershus
- Østmarkas Venner

Asker, 28.05.2024

Akershus fylkeskommune
post@afk.no
cc:Asker Kommune
post@asker.kommune.no

2024/31963-1

Høring - Regional planstrategi for Akershus - kommentarer

Naturverdier må bevares for fremtidige generasjoner. Er våtere og villere klima stiller krav til kommunenes arbeid og beredskap. Vassdrag har stor betydning for helhetlig by- og stedsutvikling, bevaring av steders egenart, helse, trivsel, tilhørighet og de skaper attraktive steder. Disse forholdene formidles på side 18 i høringsforslaget.

Det er mange og gode mål i forslaget, men noen steder bør de gis en intern prioritet. For eksempel er det viktig at fortetting i delmål 5B «... fortetting og transformasjon...» ikke får prioritet over behovet for brede kantsoner langs vassdrag.

- Delmål 5E må få prioritet i forhold til fortetting og ordet «ha» må justeres: «I Akershus skal vi ~~ha~~ *bevare og forsterke* sammenhengende grønne områder og åpne vassdrag, nærnatur og biologisk mangfold i by og sted.» Ordet «ha» kan forstås som at vi jo allerede har dette. Derfor må ordet erstattes med «bevare og forsterke» fordi det er så sterke krefter i sving som sørger for bit-for-bit nedbygging.
 - Gjenopprette er ikke mulig, men naturrestaurering må skje.
 - Terrengetilpasning er essensielt.
 - Utkjøring av masser til mellomlagring og foredling må aksepteres for å oppnå terrengetilpassede løsninger – men det må stilles spesielt strenge krav til hvor masser kan mellomlagres og hvor permanente oppfyllinger kan aksepteres.
 - Marine sedimenter er dominerende i Akershus - og derfor må fokus på vassdrag få prioritet – samfunnssikkerhet er en spesielt viktig grunn
- Fylkeskommunen må bidra med høringskommentarer i enkeltsaker som først og fremst sjekker at naturen er ivaretatt.

Det mangler ambisjoner og delmål for fylkeskommunen når det gjelder veier og forhold til natur generelt og vassdrag spesielt. Veier, gang- og sykkelveier og skogsbilveier er arealkrevende og derfor er dimensjonering og terrengetilpasning viktig. Naturrestaurering må også være et tema ved vedlikehold og fornying. Broer i stedet for fyllinger er spesielt viktige for å redusere brudd i blågrønne strukturer langs vassdrag. Et våtere og villere klima kan være god grunn til at broer må erstatte kulverter for å hindre oppstuvning av vann. Brokar må holde god avstand til elvekanten.

- Et eget avsnitt og flere delmål når det gjelder veier er nødvendig i planstrategien

Det er viktig å unngå inngrep i naturen, både ved å begrense nedbygging, og å utnytte dagens infrastruktur og byggeområder bedre. Arbeidet med å restaurere ødelagt natur må intensiveres, som formidlet på side 19.

- Begrepet “verdifull natur” er brukt nederst på side 19 og i 6E som gir rom for mange tolkinger som kan føre til bit-for-bit nedbygging og fragmentering. Natur er viktig selv om det i dag ikke er funnet rødlistede arter eller spesielle naturtyper. Ordet verdifull bør derfor tas ut av teksten.
- Delmål 6D må endres til: “I Akershus stopper vi nedbygging av strandsonen langs fjord og vann og nedbygging langs vassdrag.”

- Fordi det gjelder ikke bare Oslofjorden, men også Drammensfjorden og innsjøer.
- Allemannsretten gjelder uansett og behøver ikke nevnes. Eller var tanken å sikre offentlige investeringer for adkomst?
- Følgende er feil: “ sikre alles tilgang til vassdrag ...” med referanse til Vannressursloven og NVE veileder 2/2019 om kantsoner langs vassdrag (« ... stier må legges et stykke fra elvebredden, men med avstikkere til elvebredden på egnede plasser»). Landbruksjord ned til smal kantvegetasjon, små eneboligtomter tett på vassdrag, vassdrag i marine sedimenter, etc gjør at det er en forskjell på strandsonen og vassdrag i Akershus.
- Delmål 6E må endres til: “I Akershus sikrer vi nærmaturen og restaurer ødelagte eller skadde naturområder.”

Avslutning

Beslutningsprosesser må endres – klima og natur er forutsetninger og ikke særinteresser eller forhandlingskort. Naturen er livsgrunnlaget vårt.

Kommunene må bidra til at «folk flest» forstår at naturverdiene må gå foran tilgang og utsikt til vassdrag for å unngå skjøtsel som skader naturen.

Fylkeskommunen kan forbedre sine høringskommentarer ved bl.a. å mer aktivt innhente lokalkunnskap fra organisasjoner som jobber frivillig som referansegruppe i høringer.

Behovet for fortetting og redusert transport må ikke gå på bekostning av brede kantsoner.

Arealplaner må tenke i et evighetsperspektiv. Utbyggere må forstå at verdiene for samfunnet ikke bare er øyeblikkets gevinst.

Utbyggere og arkitekter må få klare tilbakemeldinger fra kommunene som følges opp, slik at tilbakemeldingene ikke kan oversees og overkjøres av næringen.

Det er ikke nødvendig med naturregnskap eller mer forskning for å bevare vassdragene. Kravet om naturlig vegetasjon gjør saken enkel fordi det ikke er nødvendig å finne bevaringsverdige arter for å ta en beslutning. Disse artene gir en egen verdi og beskyttelse, men det er ikke disse som er hovedgrunnen for å bevare 100-meters skogen eller 100-m sonen langs sjøen.

Mye er skadet og mye kan naturrestaureres. Det finnes i dag tilstrekkelig kunnskap til at kommunene kan drive planvask av sine arealplaner.

«As we speak.....» Det er tatt beslutninger i 2024 og det er mange prosjekter under planlegging og arbeid som har stort skadeomfang. Aksjon må starte i dag.

Vennlig hilsen
Asker Elveforum
Unn Orstein, leder

PS: Delmål 5E har uteglemt ordet «idrett».

Vedlegg: En tekst laget av Asker Elveforum februar 2024 i forbindelse med arbeidet i Oslofjordnettverket. Teksten gir mer informasjon og bakgrunn for kommentarene.

Innledning

Problemene for Oslofjorden relatert til vassdrag er kjent fra tiltaksplanen fra mars 2021:

- tilførsel av næringssalter og sedimenter
- annen forurensning, mikroplast, søppel
- flomvann (mye, ofte plutselig ferskvann)
- reduserte anadrome strekninger for sjørret/laks
- redusert kvalitet på anadrome strekninger

Gevinsten av brede naturlige kantsoner langs vassdragene for Oslofjorden

Kantsonene er nødvendig for:

- infiltrasjon av overvann – reduserer og demper/flom, reduserer erosjon, reduserer forurensning og næringssalter
- det økologiske miljøet i de anadrome strekningene og i resten av vassdragene.

Kantsonene bidrar i mange andre sammenhenger:

- naturmangfold med levested for stedegne og trekkende planter, dyr, fugl mm
- korridorer fra fjorden til marka og med sidegrener inn i grønnstrukturer, 100-m-skog og hager
- potensiale for mange truede arter ved at kantsonene er/blir “gammelskog”
- opplevelsesverdi for befolkningen
- temperaturegulering i vassdraget og i bystrøk
- flomsletter og våtmark

Blågrønne strukturer i lavlandet i marine sedimenter er hotspots for naturmangfold.

Elver og bekker i marine sedimenter trenger plass for endring – fordi de meandrerer og dermed uansett vil erodere elvekanter. Men også på grunn av klimaendringer med endringer i nedbørs- og flomforhold.

Kantsonene har et vern som ikke praktiseres i tilstrekkelig grad

Kantsonene er beskyttet av Vannressursloven, spesielt § 5, 7 og 11 og Vannforskriften § 12 og flere andre lover og forskrifter. NVE veileder 2/2019 Kantsoner er en viktig referanse.

Vannressursloven § 11 krever et naturlig vegetasjonsbelte – og det er det beste, billigste og trenger minimalt med skjøtsel.

Vanndirektivet om god økologisk tilstand innen 2015, utsatt til 2021 – nå utsatt frist til 2027. Alle praktiske tiltak skal settes inn for å begrense negative miljøpåvirkninger, ref. Vannforskriften § 12.

Plan og bygningsloven § 3-2 om tilpasning til forventede klimaendringer og tilrettelegging for helhetlig forvaltning til vannets kretsløp kom inn i 2019. *Det er mer som kan oppsummeres fra Holth & Winge fra bl.a. «Handlingsrom og bruk av reguleringsplan for å styrke arealbruk langs innsjøer og vassdrag.*

Løsninger

Kantsonene trenger en vesentlig bredde – spesielt i tettbygde strøk med veier og hus/hage. Bredden bør være 30 m som minimum standard.

Bufferoner er nødvendig for å bevare kantsonen - for å la trær dø i sin egen takt og falle når den tid kommer uten stor risiko. Bufferoner trengs for brøytesnøen, for å unngå krav om utsiktshogst fra

bebyggelse og et sted for turveier. Det er fortsatt anledning til å etableresmett ned til vannet der det er naturlig.

Broer er nødvendige hvis vei må krysse vassdrag, med brokar som holder god avstand til elvekant.

Det er en vesentlig forskjell på elver og bekker på fjell og i marine sedimenter. Kantvegetasjonen er spesielt viktig i marine sedimenter for å redusere erosjon, bl.a. ved hjelp av røtter som binder leiren, suger opp vann og reduserer avrenningen.

Vi må unngå fremtidig steinsetting av dagens levende vassdrag – ved å gi vassdraget god plass. Det er spesielt viktig i beboelsesområder.

Konsekvenser av ekstrem vær – villere, våtere – ref Hans og Lille Hans august 2023 – tilsier at infrastruktur holder avstand til vassdrag. Det gjelder vei, hus og VA rør mm.

Vi må åpne bekker som er lukket og kulverter må omgjøres til broer. Vi må plante og naturrestaureres.

Det må gjøres en innsats for å fjerne fremmede arter langs vassdragene – fordi vassdragene bidrar til spredning – i tillegg til at de fortrenger naturlig vegetasjon. Grunneierne langs vassdrag må mobiliseres.

Dagbrudd, pukkverk, sprengstein fra nye tunneler, nye veier og nye næringsarealer

Vi kan ikke fylle inn bekkedaler og ravinedaler med sprengstein som lekker ut nitrogen som omdannes til ammoniakk i ferskvann (gift for økologisk miljø). Nitrogen i ferskvann som har pH over 7-8 omdannes til ammoniakk (i sjøvann er ikke dette et problem, men N i sjøvann fører til økt næringstilgang).

Der hvor det er avsatt areal til masselagring må det også inkluderes areal til fordrøyningsdammer og sedimenteringsdammer. I tillegg må vannet pumpes gjennom et teknisk anlegg for nitrogen reduksjon og pH justering.

Statens vegvesen har tatt i bruk rensing og gjenbruk av tunneldrivingsvann i tekniske anlegg og rensing av overvann ved nye veianlegg. Tunellvaskevann og eksisterende veier ...

Kloakk

Kommunene må intensivere arbeidet for å hindre overløp fra VA-kummer til vassdrag.

Landbruk

Brevet gjelder også landbruk. Gresseng kan være en del av kantsonen. Men næringssaltavrenningen er stor uansett produksjonsmetode. Det tilsier en endret holdning til avstand mellom dyrking og vassdraget.

Produksjonsskog

Skogbilveier må holde en avstand på 30 m som prinsipp. Kantvegetasjonen bør være minimum 15 m. Det kan utføres selektiv hogst i kantsonen som ikke medfører biotopforverring. Det er ønskelig med lauvtrær i vegetasjonsbeltet langs vassdrag.

Skogbilveier kan ha indre vannveier (sprengstein) og grøfter som drenerer hogstfelt og tilhørende områder. Der de passerer eller går langsetter vannveier antar vi at dreneringen føres ut i vassdrag og deretter Oslofjorden. Miljødirektoratets statusrapport (M2591 Status 2023) for Oslofjorden om avrenning fra skogbruket s 16: «Når det gjelder tiltak om å styrke kunnskapsgrunnlaget, herunder mer overvåking om

avrenning til Oslofjorden som følge av skogbruk (tiltak K5) har det i jordbruksavtalen 2023 blitt satt av midler til en utredning om avrenning fra skogarealer, og identifisering av evt. effekter av skogdrift. Utredningen skal etter planen ferdigstilles våren 2024.»

Merk: Høring regional planstrategi 2024/31963-1

Akershus fylkeskommune

post@afk.no

kopi: OOFs medlemsorganisasjoner og medlemskommuner

Oslo, 18. juni 2024

Høringsuttalelse til:

REGIONAL PLANSTRATEGI FOR AKERSHUS, 2024-28

Oslo og Omland Friluftsråd (OOF) er paraplyorganisasjon der medlemmene består av 14 kommuner, to fylkeskommuner (Akershus og Oslo) og 43 frivillige natur, idrett, friluftsliv og nærmiljø-organisasjoner i Oslo og Akershus. OOF har som formål å arbeide for friluftsliv og naturvern i regionen.

OOF støtter i hovedsak tema, mål og delmål som fylkeskommunen har prioritert gjennom planstrategien. Vi tror også at en overgang til færre og mer tverrfaglig planer kan være en styrke.

Vi foreslår at friluftsliv og betydning for helse, trivsel og dermed livskvalitet, får et tydeligere fokus og har foreslått forbedringer i planstrategiens tekst.

Akershus fylkeskommune har stilt følgende spørsmål i forbindelse med kunngjøringen av høringen:

- Er det utviklingstrekk eller tema som dere mener mangler, eller som burde vært mer vektlagt?
- Bidrar de tre regionale planarbeidene til en mer bærekraftig utvikling og til å svare ut planbehovet i regionen?
- Hva ser dere at deres rolle og viktigste bidrag til å nå målene i regional planstrategi er?

1. UTVIKLINGSTREKK OG TEMA SOM BØR VEKTLLEGES MER I PLANSTRATEGIEN

OOF har en langtidsplan med følgende 4 hovedmål:

1. Marka og markagrensa,
2. Byggesonen – grøntstruktur i medlemskommunene,
3. Opplæring og aktivitet – brukere som trenger det mest
4. Friluftslivets økonomiske rammebetingelser.

Vi vil videre ta for oss våre viktigste målsettinger og kommentere og foreslå innspill til planstrategien, med utgangspunkt i våre målsettinger.

A) NATURVERDIENE – VIKTIG MED GODE KUNNSKAPER OG NASJONAL

HANDLINGSPLAN

Å ta vare på naturverdiene er en viktig oppgave for OOF, enten det er i Marka, i byggesonen eller Oslofjorden.

FNs viktige naturavtale skal høsten 2024 følges opp med en stortingsmelding; «Nasjonal handlingsplan for natur». OOF ser fram til lanseringen av denne handlingsplanen og vil da invitere våre medlemsorganisasjoner og medlemskommuner til et stort møte, der formålet er å sikre god kunnskap om avtalen og handlingsplanen, bidra til en opplyst og kunnskapsbasert samtale og på den måten styrke oppfølging og gjennomføringen av planen.

Marka har historisk sett en svært sentral posisjon i OOFs arbeid. En av våre viktigste saker har derfor vært å arbeide for markaloven, som ble vedtatt for 15 år siden, i 2009. Denne loven sikrer det aller største natur- og friluftsområdet i vår region mot utbygging. Lovens formål er å fremme og tilrettelegge for friluftsliv, naturopplevelse og idrett som kan innpasses i Marka. Den skal samtidig sikre Markas grenser og bevaere et rikt og variert landskap og natur- og kulturmiljø med kulturminner. OOF følger alle forslag om endringer i markagrensa nøye og hovedkonklusjonen er at kommunene i stor grad respekter denne.

Samtidig skal det drives skogbruk i Marka, og det innebærer utfordringer for både naturmangfold og naturopplevelse. OOF jobber derfor for et mer miljøvennlig skogbruk i Marka, blant annet ved å arrangere en Markasamling hvert år i samarbeid Skogselskapet, der alternative hogstformer og et mer miljøvennlig skogbruk er på agendaen. Vi vil også følge opp om den nye oppdaterte standarden for skogbruket, med økt fokus på lukkede hogster o.l., vil gi resultater.

For å ta vare på naturmangfoldet trengs det også et vern mot hogst av skog. OOF har derfor støttet alle verneprosesser i Marka, og i dag er ca. 15 % av Markas skogområder vernet (Kilde: Statsforvalteren i Oslo og Viken). OOF vil støtte videre vern, men vi er også opptatt av at vern må ta hensyn til bruk, dvs. til friluftsliv og idrett. Vi mener derfor at et vern etter markalovens paragraf 11 kan være et nyttig verktøy i denne sammenhengen.

Når det gjelder naturmangfoldet generelt i fylket, blir det viktig å styrke kartleggingsarbeidet, slik at vi vet hvilke naturverdier som foreligger. Oslofjorden har nå fått et sterkt fokus og viktige tiltak må følges opp med nødvendige ressurser.

OOFs kommentarer til planstrategiens mål

OOF er generelt godt fornøyd med mål og delmål for natur og naturmangfold som fylkeskommunen foreslår i planstrategien. Vi vil allikevel påpeke to momenter:

1. Friluftsliv er en forutsetning for naturvern

OOF støtter målsettingene under *Langsiktig utviklingsmål 1: Natur, klima og planetens tålegrense* (s. 11) om at «*hensynet til naturen og planetens tålegrense skal være grunnleggende for all samfunnsutvikling i Akershus. Akershus skal være et bærekraftig og klimasmart lavutslippssamfunn, med god kunnskap om våre økosystemer, hvor vi tar vare på naturmangfoldet og matjorda.*»

Men, vi savner en vektlegging av sammenhengen mellom befolkningens kunnskaper om og bruk av naturen (friluftsliv) og engasjement for å ta vare på den samme naturen.

OOF foreslår derfor følgende nye setning under dette avsnittet på side 11:

God kunnskap om naturen og en styrking av muligheten til å utøve friluftsliv for alle, er viktig for at hele befolkningen skal få et nært forhold til naturen og et engasjement for å ta vare på den.

2. Viktig med et godt kunnskapsgrunnlag for natur- og friluftslivsverdiene

OOF har bidratt vesentlig i arbeidet med kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder i regionen. Vi er svært opptatt av at kunnskapsgrunnlaget som de fleste kommuner i regionen nå har skaffet seg, blir tatt i bruk i arealplanleggingen, og også blir ajourholdt.

OOF deltar også, sammen med NINA, i et EU-prosjekt der kartleggingen i vår region blir evaluert og vi håper at vi kan bidra til gode anbefalinger i det videre arbeidet med dette viktige kunnskapsgrunnlaget.

OOF er også opptatt av at fylket styrker kunnskapen om naturverdiene i fylket, og vi viser til at mange kommuner har laget gode planer og strategier for naturmangfold.

Vi vil også trekke fram fylkeskommunens kompetanse på dette området med Regional friluftskartlegging og Areal- og naturregnskap for Akershus.

For å styrke fokuset på et godt kunnskapsgrunnlag for både natur og friluftsliv, foreslår OOF følgende ekstra delmål under *Utviklingstrekk 6 – Miljø, naturmangfold og bærekraftig arealbruk* (s. 19)

Delmål 6G: Akershus har god oversikt, det vil si har kartlagt og fører regnskap, over fylkets natur- og friluftslivsverdier. Akershus bidrar til at kommunene ajourholder sin kartlegging av både natur og friluftslivsområder ved hver rullering av kommuneplanene.

B) FRILUFTSLIV – MÅ FÅ EN MER FREMTREDENDE Plass I PLANSTRATEGIEN

For OOF står friluftslivslivets betydning for folkehelse og trivsel og derigjennom for befolkningens livskvalitet sentralt. Friluftslivet har stor oppslutning i befolkningen og friluftsliv er den aktivitetsformen flest innbyggere i Norge ønsker å drive mer med.

I Stortingets friluftslivsmelding (2016) framkommer det at hele 61% foretrekker friluftsliv for å styrke sin fysiske helse.

Samtidig ser vi at deltakelsen i friluftsliv er lavere i enkelte deler av befolkningen. Dette skyldes ulike barrierer for deltakelse i friluftslivet som fysiske barrierer for funksjonshemmede og eldre, økonomiske barrierer for de som ikke har råd eller kulturelle barrierer og manglende opplæring i friluftsliv for de som ikke vokser opp med friluftsliv som en naturlig aktivitet i familien.

OOF er derfor opptatt av at disse barrierer reduseres slik at alle grupper i samfunnet får like muligheter til å delta i det helse og trivselsfremmende friluftslivet. Barrierer for friluftsliv kan reduseres ved at alle har enkel og trygg tilgang til natur- og friluftslivsområder, at det er utlånsordninger der innbyggerne og organisasjoner kan låne friluftslivsutstyr gratis, og at barn, unge og andre med få kunnskaper og ferdigheter i friluftsliv får god opplæring.

OOF har derfor et omfattende opplæringstilbud i friluftsliv, som i hovedsak er rettet mot grupper som trenger dette, for eksempel *Introduksjon til friluftslivs*-kurset der nyankomne innvandrere tilbys 4 dager med ulike friluftslivsaktiviteter. Her har vi ca. 170 kursdager og hvor over 4000 kursdeltakere fra Oslo og Akershus deltar. Vi gjennomfører også en *Flerkulturell friluftsfest* i Akershus, der vi synliggjør frivillighetens tilbud. Friluftsfesten er i Fetsund Lenser i Lillestrøm kommune, og støttes av Akershus fylkeskommune.

OOFs kommentarer til planstrategiens mål

OOF mener at friluftsliv har særlig betydning for folkehelse og trivsel og dermed for livskvalitet. Vi mener at dette ikke kommer godt nok fram i planstrategien. Det er også andre viktige momenter knyttet til friluftsliv vi ønsker å påpeke:

1. Friluftslivets betydning for folkehelse, trivsel og dermed for livskvalitet, må komme tydeligere fram i planen

OOF støtter planstrategiens *Langsiktig utviklingsmål 2: God livskvalitet og like muligheter* (s. 11), men vi foreslår følgende endring av setningen som starter i linje to:

Fylket kjennetegnes av gode, varierte boområder, som styrker folkehelse og trivsel, med levende møteplasser, et rikt kultur- og foreningsliv og enkel og trygg tilgang til natur- og friluftslivsområder i nærområdene.

2. Alle skal ha mulighet til å delta i friluftslivet

OOF støtter mål og delmål i Utviklingstrekk 1: Livskvalitet, velferd og like muligheter (s. 13 og 14):

1A: «I Akershus har vi god helse og livskvalitet i befolkningen, uavhengig av sosial bakgrunn»,

1B: «I Akershus har alle muligheter til å oppleve og delta i kunst, kultur, idrett, friluftsliv og frivillighet»

1C: «I Akershus har vi likestilling, fravær av diskriminering og universelt utformede omgivelser».

Å gi alle muligheten til å delta i friluftsliv og andre aktiviteter er et svært viktig delmål, som OOF støtter. I friluftslivet innebærer det å redusere barrierene for deltakelse, det vil si de fysiske, de økonomiske og de kulturelle, slik vi har beskrevet dette i et punkt lengre oppe i denne teksten.

OOF støtter også delmålet om universelt utformede omgivelser. Kommunene bør utarbeide en strategi for universelt utformet friluftslivstilbud med tilhørende tiltaksplan for å sikre at tilrettelagte områder og anlegg har god geografisk spredning og byr på et mangfold av aktiviteter for ulike aldersgrupper.

3. Frivilligheten må sikres gode rammebetingelser

OOF vil påpeke at mulighetene for å oppleve og delta i *kunst, kultur, idrett og friluftsliv, slik det er beskrevet i delmål 1B* (se over), ofte er avhengig av betydelige innsats fra frivilligheten. Det er derfor viktig å sikre frivilligheten gode og langsiktige økonomiske rammer, blant annet gjennom å styrke støtten til daglig drift.

OOF foreslår derfor følgende ekstra delmål under Utviklingstrekk 1: *Livskvalitet, velferd og like muligheter* (s. 13 og 14):

Frivilligheten i Akershus har gode og forutsigbare rammevilkår gjennom en styrket driftsstøtte til frivilligheten (aktivitet og drift), og at avtaler med frivilligheten er langsiktige.

4. Godt kunnskapsgrunnlag om befolkningens friluftsvaner og deltakelse i friluftsliv er nødvendig

OOF mener at kunnskap om forskjellige befolkningsgruppers aktivitetsnivå innen friluftsliv og fysisk aktivitet er avgjørende for å kunne ta i bruk de riktige virkemidler for å styrke aktiviteten. Vi mener derfor at det bør inn som et eget delmål, at det utarbeides statistikk på dette området for både fylket og for den enkelte kommune.

OOF foreslår et nytt delmål under Utviklingstrekk 1: *Livskvalitet, velferd og like muligheter* (s. 13)

Delmål 1H: Akershus har god kunnskap om hvem som er underrepresentert i idrett og friluftsliv, og arbeider systematisk med å redusere barrierene for deltakelse.

5. God by- og stedsutvikling krever god tilgang til natur- og friluftslivsområder

OOF støtter i stor grad mål og delmål knyttet til Utviklingstrekk 5: Helhetlig by- og stedsutvikling (s. 17). Vi foreslår likevel enkelte endringer. OOF mener at friluftsliv som et sentralt element i en helhetlig by- og stedsutvikling, må løftes mer frem.

Friluftsliv er som tidligere nevnt den mest foretrukne formen for fysisk aktivitet blant voksne, og bidrar til å styrke både folkehelse og trivsel. Det er derfor svært viktig at alle innbyggerne i Akershus, uavhengig av funksjonsevne og sosioøkonomisk bakgrunn, har enkel og trygg tilgang til natur- og friluftslivsområder i nærområdene.

OOF mener at det må presiseres at fortettingsområder også må ha et godt tilbud av natur- og friluftslivsområder i nærområdene. Særlig viktig er det at barn og unge har kort vei til områder der de kan oppleve natur og der de kan utfolde seg med friluftsliv og andre viktige aktiviteter.

OOF anbefaler følgende endring av delmålene på side 18 (ny tekst understreket):

Delmål 5A: I Akershus utvikler vi attraktive, helsefremmende og klimavennlige byer og steder, der det er enkel og trygg tilgang til natur- og friluftslivsområder.

Delmål 5D: I Akershus er kunst, kultur, kulturminner, fysisk aktivitet, idrett, friluftsliv, frivillighet og næringsliv viktige drivere i by- og stedsutviklingen.

Delmål 5E: I Akershus skal vi ha sammenhengende grønne områder og åpne vassdrag, nærnatur og biologisk mangfold i by og sted, og spesielt i fortetningsområdene.

2. TRE REGIONALE PLANER – BIDRAG TIL BÆREKRAFTIG UTVIKLING OG TIL PLANBEHOVET I REGIONEN?

Bidrar de tre regionale planarbeidene til en mer bærekraftig utvikling og til å svare ut planbehovet i regionen?

OOF ser fordelene ved å samle flere regionale planer i tre store tverrfaglige planer. Vi mener at tverrfaglige planer kan bidra til en mer bærekraftig utvikling, fordi utfordringene ses i en bredere sammenheng. Da kan en unngå at en optimal løsning i en sektor blir et (miljø)problem i en annen.

Vi mener også at disse store planene bør inneholde et godt kunnskapsgrunnlag, for både fylket og fylkets kommuner, slik at konklusjoner og målsettinger både er ambisiøse og realistiske. Vi har tidligere i dette dokumentet foreslått målsettinger om et godt kunnskapsgrunnlag for befolkningens nivå og deltakelse i friluftsliv og fysisk aktivitet, og et godt kunnskapsgrunnlag for kartlagte og verdsatte friluftslivsområder (M98) og naturtyper?

OOF foreslår derfor at:

- *Regional plan for livskvalitet og deltakelse* skal baseres på et godt kunnskapsgrunnlag om befolkningens nivå og deltakelse i friluftsliv og fysisk aktivitet.
- *Regional plan for areal og mobilitet* skal baseres på et godt kunnskapsgrunnlag om kartlagte og verdsatte naturverdier - og friluftslivsområder.
- Akershus fylkeskommune skal jobbe for at kommunenes kunnskapsgrunnlag for natur - og friluftslivsområder styrkes, ajourholdes og benyttes systematisk i saksbehandling og rullering av kommuneplanene.

3. OOFs ROLLE OG VIKTIGSTE BIDRAG TIL Å NÅ MÅLENE I REGIONAL PLANSTRATEGI?

OOFs rolle i et slikt planstrategiarbeid vil være følgende:

- OOF er et samarbeidsorgan for frivillige organisasjoner og et kompetansesenter. Vi har 43 medlemsorganisasjoner innen natur, idrett, friluftsliv og nærmiljø i Oslo og Akershus og medlemskommuner/fylker (16 stk). Vi har god formell og uformell kontakt med våre medlemsorganisasjoner.
- OOF har et svært kompetent styre med kunnskap og erfaring på ulike temaområder og geografiske områder.
- OOF utarbeider høringsinnspill i saker som angår Marka og natur- og friluftslivsinteresser i våre medlemskommuner i Oslo og Akershus.

- OOF har spesielt lang og sterk kompetanse på Marka og har nylig gitt ut «Håndbok for markaloven».
- OOF har et omfattende opplæringsprogram innen friluftsliv, med sterkt fokus på grupper som er underrepresentert i friluftslivet. OOF har derfor stor kompetanse på inkludering og opplæring i friluftsliv.
- OOF er partner i et europeisk forskningsprosjekt sammen med Norsk Institutt for Naturforskning der følgende tema studeres: kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder i våre medlemskommuner, og barn og unge med funksjonsnedsettelse sine naturopplevelser.
- OOF har en bred kompetanse innen områdene Marka, friluftsliv, arealforvaltning, inkludering og opplæring.
- Vi vil informere om planen, blant annet gjennom vårt nyhetsbrev «Friluftsnytt», som har over 500 abonnenter blant folk i organisasjoner og kommuner i Oslo og Akershus og utgis i samarbeid med FNF Oslo og Akershus.

Med vennlig hilsen

Reidun Bolsø
Generalsekretær

Johan Hval
Fagsjef

28. juni 2024

Til Akershus fylkeskommune

Sabimas høringsinnspill til Regional planstrategi for Akershus 2024-2028

Sabima er en paraplyorganisasjon for de biologiske foreningene i Norge, som til sammen har over 20.000 medlemmer. Vi jobber for å stanse tapet av naturmangfold i Norge, ved å foreslå politiske løsninger og spre kunnskap om økologiske sammenhenger.

Sabima takker for muligheten til å komme med høringsinnspill til [Regional planstrategi for Akershus 2024-2028](#) (heretter *planstrategien*).

Vi vil berømme Akershus fylkeskommune for å sette natur, klima og bærekraftig arealbruk høyt på agendaen i høringsutkastet. Det er også bra at arealnøytralitet som prinsipp blir omtalt, og at areal- og naturregnskap foreslås som verktøy. Vi ønsker å bidra med innspill til fylkeskommunens arbeid med arealnøytralitet på regionalt nivå. Videre har vi innspill til de foreslåtte regionale planene og innhold i disse.

Vi vil for øvrig anmode fylkeskommunen om å legge anbefalingene i de to viktige NOUene om klima og naturrisiko til grunn i arbeidet med ferdigstillingen av planstrategien og i kommende regionale planer:

- [NOU 2024:2](#). I samspill med naturen. Naturrisiko for næringer, sektorer og samfunn i Norge
- [NOU 2023:25](#). Omstilling til lavutslipp — Veivalg for klimapolitikken mot 2050

Våre sammenfattede, konkrete innspill til ulike tema er understreket i teksten.

Arealnøytralitet som bærende prinsipp for fylkeskommunens arbeid med natur, klima og arealplanlegging

I høringsutkastet er arealnøytralitet omtalt i kapittelet Miljø, naturmangfold og bærekraftig arealbruk:

Areal- og naturregnskap vil bli viktige verktøy for disponering av areal, og arealnøytralitet bør vurderes som et prinsipp i alle kommuner. Vi må sammen finne gode verktøy for å jobbe mot arealnøytralitet på regionalt nivå.

Og under delmål for miljø, naturmangfold og bærekraftig arealbruk:

6A: For å oppnå arealnøytralitet og bevare karbonrike naturtyper blir ikke viktige naturområder, kulturlandskap eller friluftsområder omdisponert i Akershus.

Vi vil med dette gjerne bidra til å konkretisere prinsippet om arealnøytralitet og hvordan det kan operasjonaliseres i planstrategien og i kommende regionale planer.

Naturrisiko er ikke omtalt i planstrategien, og vi mener fylkeskommunen bør se til Naturrisikoutvalgets anbefalinger om å innarbeide naturrisiko i all planlegging. Tap av natur truer vår utvikling. Arealbruksendringer er den viktigste faktoren for tap av naturmangfold internasjonalt og nasjonalt, og en sentral årsak til fysisk naturrisiko.

Sabima mener det mest effektive grepet for å redusere årsakene til naturrisiko er å redusere arealbruksendringer som er den viktigste negative driver for tap av naturmangfold. I tillegg fører arealbruksendringer til store klimagassutslipp (ca. 2 mill. tonn CO2 per år, eller ca. 4 prosent av nasjonale utslipp). Ved å redusere årsakene til naturrisiko, vil vi redusere negative konsekvenser som naturrisiko har for samfunnet.

Sabima mener at å følge prinsippene om arealnøytralitet er en sentral, rasjonell, rettferdig og oversiktlig måte å redusere negativ påvirkning både på natur og klima og dermed natur- og klimarisiko. Se vedlegg 2 for nærmere beskrivelse av dette.

Arealnøytralitet har etter Sabimas definisjon samme meningsinnhold som beskrivelsen fra Klimautvalget 2050 av naturnøytralitet: *Å stanse tap av natur og restaurere like mye natur som bygges ned, inkludert at kvaliteten på naturen og økosystemene skal opprettholdes.*

Arealnøytralitet som verktøy for å redusere negativ påvirkning på og tap av natur

Arealnøytralitet, at all natur som bygges ned alltid skal kompenseres ved at forringet eller ødelagt natur av tilsvarende omfang og kvalitet restaureres, er en politisk og strategisk løsning for å stanse tapet av naturmangfold som også ble pekt på av Klimautvalget 2050:

Nedbygging av arealer med natur bør unngås. Som hovedregel bør all omdisponering av arealer for bruk til infrastruktur, bebyggelse, energi, næringsliv, og lignende skje gjennom transformasjon og fortetting av eksisterende bebygd areal. Dersom man ikke kan unngå nedbygging, må den begrenses så langt det er mulig, og legges til arealer med lite karbonlager. Siste utvei er å kompensere for nedbygging ved å restaurere et annet område» (Klimautvalget: 133).

Ved å arbeide med å bli arealnøytral kan Akershus fylkeskommune bidra til at Norge oppnår mål 1 i Naturavtalen om at alle arealer skal forvaltes på en måte som sikrer naturen, og at områder som har stor betydning for naturmangfold, ikke går tapt. Dette er et viktig prinsipp i Arealnøytralitet, som 80 kommuner i 2023, flere av dem i Akershus, oppgir at de styrer mot ([Naturkampen](#)).

- **Vi mener at arealnøytralitet må omtales på en grundigere måte i planstrategien, og at arealnøytralitet må være et overordnet mål for Regional plan for areal og mobilitet.**
- **Vi anbefaler at arealnøytralitet ikke bare skal vurderes som et prinsipp i kommunene i Akershus, slik det er foreslått i planstrategien, men også som et styringsmål for Akershus fylke som helhet.**

Sabima har i mange år jobbet med å definere arealnøytralitet og påvirke aktører til å bli arealnøytrale. Sabima har utviklet følgende prinsipper som må legges til grunn for å bli arealnøytral (se også figur 1).

Arealnøytralitet = mål om null netto tap av natur. For å nå dette målet, må disse tre prinsippene følges:

1. allerede nedbygd natur (grå areal) skal utnyttes før urørt natur bygges ned
2. den viktigste naturen skal unngås
3. naturen som bygges ned skal alltid kompenseres ved at tilsvarende naturverdi restaureres

Se vedlegg 1 for detaljer om prinsippene for arealnøytralitet.

- **Vi anbefaler at fylkeskommunen innarbeider prinsippene om arealnøytralitet i planstrategien, og andre planer og styringsdokumenter som omhandler natur, klima og arealplanlegging.**

Fig. 1. Oversikt over prinsippene for arealnøytralitet. (Kilde Sabima og PwC).

Naturregnskap som verktøy for å oppnå arealnøytralitet

Akershus fylkeskommune har gjort et forbilledlig arbeid med å utvikle arealregnskap og metoder for dette. Det er svært positivt at det i planstrategien signaliseres at både areal- og naturregnskap vil bli viktige verktøy for disponering av areal i Akershus. Sabima mener imidlertid at naturregnskap bør prioriteres, grunnet de viktige tilleggsdimensjonene i naturregnskap: økosystemtilstand, endringer i tilstand og naturgoder.

- **Sabima anbefaler at fylkeskommunen framover utvider det gode arbeidet med arealregnskap til også å bidra til å utvikle metoder og kunnskapsgrunnlag for naturregnskap på fylkes- og kommunenivå. Utvikling av areal- og naturregnskap på fylkes- og kommunenivå bør inngå som et eget delmål for miljø, naturmangfold og bærekraftig arealbruk i planstrategien.**

Grunnen til dette er at naturregnskapet er et nødvendig styringsverktøy for å nå målet om arealnøytralitet; null netto tap av natur og at den viktigste naturen i Norge aldri bygges ned. Det finnes ingen føringer i dag for å sette mål om null netto tap av natur, og det er ikke krav om å bruke naturregnskap/arealregnskap i utbyggingsprosjekter. Dette er en stor svakhet ved plan- og bygningsloven, der det i den lokale arealforvaltningen skal avveies mellom vekst og vern. Som vi har sett, har dette medført en galopperende nedbygging av natur.

For å oppnå arealnøytralitet, er det nødvendig for alle utbyggere å kunne benytte en omforent metodikk for naturregnskap helt fra starten av planleggingen av prosjektet for å holde oversikt og nå målet, og kunne planlegge eventuell økologisk kompensasjon.

I Grønn Bok som kom i forbindelse med statsbudsjettet for 2024 og Miljødirektoratets rapport om naturregnskap, kommer det fram at det kun legges opp til å utvikle et regionalt/nasjonalt naturregnskap innen 2026. Miljødirektoratet har først på lengre sikt en målsetning å utvikle detaljerte naturregnskap til bruk på kommunal og lokal skala.

Vi mener at Naturregnskap på prosjektnivå må fastsettes og integreres i KU-prosessen som krav fra myndighetene. Vi vil her vise til [NINA-rapport 2329 Naturregnskap på prosjektnivå](#). Der er det utviklet metodikk for naturregnskap på prosjektnivå, som tar utgangspunkt i NIN- standarden. De mener også at man med denne metodikken på sikt kan aggregere naturregnskap fra prosjektnivå opp til regionalt og nasjonalt nivå.

Vi er naturligvis klar over at det ligger utenfor fylkeskommunens mandat å endre de nasjonale rammene for arealpolitikken, men vi tror likevel at Akershus fylkeskommune, som en viktig og framoverlent aktør kan bidra til å skyve nasjonale myndigheters arbeid med areal- og naturregnskap i riktig retning. Vi håper at fylkeskommunen i sitt arbeid med å utvikle areal- og naturregnskap også vil fokusere på metodeutvikling av naturregnskap på kommune- og prosjektnivå, og gjerne se til arbeidet NINA har gjort på feltet, som vist til over. På den måten kan fylkeskommunen både bidra til å redusere naturtap i utbyggingsprosjekter i Akershus og akselerere nasjonale myndigheters arbeid med utvikling av naturregnskap.

Planvask som operasjonalisering av arealnøytralitet for å redusere naturtap

En viktig måte Akershus fylkeskommune kan jobbe med arealnøytralitet på, er gjennom å oppfordre kommunene til å gjennomføre planvask. Revisjon av planlagte utbyggingsområder til LNFR («planvask») spiller en nøkkelrolle for å snu naturtapet, da dette er områder som ennå ikke er bygget ned. [NINA-rapporten om planlagt utbyggingsareal](#) synliggjorde at det dreier det seg om betydelige områder. Vi mener at fylkeskommunen i det videre arbeidet med planstrategi og regionale planer bør vurdere hvordan dere kan være en pådriver for og veilede kommunene i gjennomføring av planvask.

Vi mener at all planlagt utbygging av alle arealformål i følgende naturområder skal tilbakeføres til LNFR: Naturmangfold som er beskrevet i [rundskriv T-2/16](#), all myr og våtmark, elvekanter, raviner, naturskog (skog som aldri har vært flatehogd),

inngrepsfrie naturområder (INON-områder), forvaltningsprioriterte naturtyper, villreinområder, fjæresoneområder, IBA- områder, ålegrasenger og tareskog.

Vedrørende regional planlegging og planbehov i perioden

Regional plan for areal og mobilitet for Oslo og Akershus vil bli en meget viktig plan som setter rammene for at Akershus, og fylkets kommuner, skal bidra til å oppfylle nasjonale mål om reduksjon i klimautslipp og tap av naturmangfold. Basert på argumentasjonen over, mener vi at arealnøytralitet må inngå som styringsmål i planen, og det må operasjonaliseres og stilles krav om hvilke verktøy som fylket selv og kommunene skal bruke til å nå målene, som bruk av natur/arealregnskap. Det er avgjørende at regional plan for areal og mobilitet har tydelig fokus på å bevare naturmangfoldet i Akershus, og at fylkeskommunen gjør nødvendige naturkartlegginger der kunnskapsgrunnlaget mangler eller er utdatert.

Slik det er vist i mange saker i media, særlig i NRK siste halvår, er det et stort problem at norske kommuner legger ut store [næringsareal i LNF-områder, som ikke nødvendigvis blir utnyttet](#), og [regional planlegging av næringsarealer som ikke tar hensyn til naturverdier og klima](#). Kommunene konkurrerer om å tiltrekke seg næringsvirksomhet, og et resultat er ofte en dårlig koordinert arealdisponering til næringsformål, som ikke tar hensyn til en regional vurdering av hvilken type næring som bør plasseres hvor. Det medfører unødvendig nedbygging av natur og klimautslipp. Vi mener fylkeskommunen bør ta en mer aktiv og strategisk rolle i regional planlegging av næringsarealer for å spare klima og natur.

Vi har følgende innspill til oversiktene over tema som skal behandles i forbindelse med utarbeidelsen av regionale planer:

- **Akershus fylkeskommune bør i Regional plan for areal og mobilitet for Oslo og Akershus og i tilhørende handlingsplaner sette mål om å bli arealnøytrale i forvaltning av egen eiendom og fylkeskommunale samferdselsanlegg.**
- **Sabima mener at arealnøytralitet, planvask og areal/naturregnskap bør inngå som tema som skal behandles i utarbeidelsen av Regional plan for areal og mobilitet for Oslo og Akershus.**
- **I Regional plan for kompetanse og verdiskapning bør det gjøres en vurdering av hvordan fylkeskommunen kan ta en mer aktiv rolling innen regional planlegging av næringsarealer for en bedre og mer overordnet koordinering av kommunenes planlegging av næringsutvikling og hvilke arealer som skal legges ut til næring i de ulike kommunene.**

Innspill til handlingsplaner som bør følge opp Akershus fylkeskommunes regionale planer

Høringsutkastet til planstrategien tar i kapitlet om planbehov i perioden ikke for seg hvilke handlingsplaner/temaplaner som skal utarbeides som oppfølging av de foreslåtte regionale planene. Vi vil likevel påpeke behovet for handlingsplaner for å nå målene i planstrategien.

Så vidt vi har forstått er det planlagt å utarbeide en Handlingsplan for klima og energi for Akershus. Det er bra! Vi mener det også må utarbeides en Handlingsplan for naturmangfold, da det er helt nødvendig at naturmangfold løftes på dagsorden på samme nivå som klima. Det er nødvendig for å få en systematisk og målrettet innsats for å ivareta Akershus sine unike naturverdier på en bedre måte, og kunne planlegge for en større satsing på naturrestaurering. Selv om temaene har en del overlapp, mener vi det er strategisk viktig med to ulike planer – siden det også er en del temaer som *ikke* er overlappende mellom natur og klima.

Fylkeskommunen har en sentral rolle som samfunnsutvikler mot kommunene. En egen handlingsplan for naturmangfold bør også adressere behovet for å få satt av mer ressurser til å kunne veilede kommunene, både administrasjon og politikere, i deres arbeid for å nå mål om å ivareta naturmangfold.

Vi mener at prinsippet om arealnøytralitet også bør være grunnleggende for disse handlingsplanene.

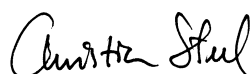
- **Det bør utarbeides handlingsplan for klima og energi og handlingsplan for naturmangfold for Akershus. Planene må konkretisere og vise praktisk oppfølging av fylkeskommunens arbeid med arealnøytralitet.**

Videre bør fylkeskommunen allerede nå sette av tid og ressurser til å gjøre kartlegginger som er nødvendige for at både fylkeskommunen og kommunene kan ta bedre beslutninger i sin arealplanlegging og naturforvaltning, og kunne jobbe med prinsippene om arealnøytralitet.

- **Vi foreslår at Akershus fylkeskommune som grunnlag for videre planarbeid og for å støtte kommunene i deres areal- og naturforvaltning utvider satsingen på kartlegging av følgende tema:**
 - Naturtyper
 - Restaurerbare areal
 - Grønn infrastruktur
 - Grå areal

Vi ønsker lykke til i arbeidet med planstrategien og regionale planer, og bidrar gjerne med faglige innspill og sparringer om temaene vi har løftet i dette høringsinnspillet.

Vennlig hilsen

Christian Steel
Generalsekretær

Vedlegg

Vedlegg 1: Hvordan jobbe med arealnøytralitet

Slik kan vi oppnå arealnøytralitet

Arealendringer er den største trusselen mot naturmangfold. Bærekraftig arealbruk som bærende prinsipp har ikke fungert til å stoppe tapet av naturmangfold, eller unngå nedbygging av natur som forsterker klimakrisen. Ved å bli arealnøytral bidrar bedriften til å nå mål 1 i Naturavtalen om at alle arealer skal forvaltes på en måte som sikrer naturen, og at områder som har stor betydning for naturmangfold, ikke går tapt.

1. Vi har mål om null netto tap av naturmangfold

Dette innebærer at vi totalt sett ikke skal miste naturmangfold når vi gjennomfører utbyggingsprosjekter. Dette gjelder utbygging og drift av våre anlegg i Norge. Vi skal bruke naturregnskap helt fra starten av planleggingen av prosjektet for å holde oversikt og nå målet. For å oppnå null netto tap av natur, skal vi gjennomføre de tre neste punktene.

2. Vi skal utnytte allerede nedbygd natur (grå arealer) før natur bygges ned

Når vi trenger arealer til vår virksomhet, skal vi først identifisere grå arealer vi kan bygge ut. For å finne grå arealer må vi undersøke kart, flyfoto og få hjelp fra kommunen og andre aktører. På den måten følger vi nasjonale forventninger om å fortette, gjenbruke og transformere arealer, sparer natur og dyrka mark og sparer samfunnets ressurser ved å bruke eksisterende infrastruktur.

Eksempler på grå arealer: industriområder, gamle skytefelt, forurensede områder, deponier, grustak og dagbrudd, parkeringsplasser, veier og andre samferdselsanlegg. Nedlagte steinbrudd eller søppeldeponier. Boliger/industribygg/offentlige bygg som står tomme/ikke lenger har aktivitet. Bygg med potensial for økt utnyttelse i høyden. Arealer med dårlig utnyttelsesgrad, f.eks. enetasjes bygg i sentrumsområder.

3. Vi skal unngå den viktigste naturen

Hvis det ikke er mulig å finne grå arealer til utbygging, skal vi unngå den viktigste naturen. Det betyr at vi ikke skal lage utbyggingsplaner i eller bygge ned områder som er særlig viktige for arter, naturtyper, karbonlagring og andre økosystemtjenester. Vi skal innhente faglig tilfredsstillende kartlegginger av naturmangfold der eksisterende kunnskapsgrunnlag er for dårlig.

Dette innebærer at vi som et minimum ikke skal bygge ned naturmangfold som er beskrevet i rundskriv T-2/16: Nasjonale og vesentlige regionale interesser på miljøområdet – klargjøring av miljøforvaltningens innsigelsespraksis. Dette er definerte kategorier av verneområder, naturtyper, arter og funksjonsområder, sammenhengende naturområder med urørt preg og geologisk mangfold.

Videre vil vi/bedriften unngå:

All myr og våtmark, elvekanter, raviner, naturskog (skog som aldri har vært flatehogd), inngrepsfrie naturområder (INON-områder), naturtypelokaliteter med B- verdi, forvaltningsprioriterte naturtyper, villreinområder, strandsone innenfor 100-metersbeltet, ålegrasenger og tareskog.

4. Vi skal alltid kompensere natur som bygges ned ved at tilsvarende naturverdi restaureres

Hvis vi har unngått den viktigste naturen, men ikke kan unngå å bygge ned annen natur, skal vi gå i null i naturregnskapet ved å kompensere all natur som bygges ned. Gjennom økologisk kompensasjon skal vi bekoste restaurering av forringet eller ødelagt natur av tilsvarende omfang og kvalitet i nærheten av prosjektet. Omfang og type natur som skal restaureres skal avklares av fagfolk og beskrives i prosjektets naturregnskap, som skal vise balanse mellom naturtap og restaurering. Den økologiske kompensasjonen skal etableres samtidig med utbyggingen og samordnes med planprosessen.

Vedlegg 2: Arealnøytralitet som del av naturrisikotenkningen

I figur 1 under illustrerer vi hvordan arealendringer påvirker selskapers (og sektors) naturrisiko, slik det er beskrevet av Naturrisikoutvalget: Arealbruksendringer er en nøkkelfaktor bak fysisk naturrisiko som rammer norske næringer og sektorer. Utvalget viser også til at den økende oppmerksomheten om arealer og arealbruk i samfunnet kan gi strammere rammevilkår for tilgang på areal til næringsvirksomhet. Dette kan igjen gi overgangsrisiko for næringer og sektorer med stor avhengighet av å bruke eller høste i arealer, eller med stor påvirkning på arealer.

I figur 2 viser vi hvordan arbeid med å oppnå arealnøytralitet vil bidra til å redusere både fysisk naturrisiko og overgangsrisiko:

- Arealendringer fører til fysisk naturrisiko som følge av aktørenes egen påvirkning på natur og andre aktørers påvirkning.
- Arealnøytralitet gir mindre fysisk naturrisiko fordi det reduserer naturtapet.
- Arealnøytralitet gir også mindre overgangsrisiko fordi bedrifter og sektorer som er arealnøytrale vil ligge i forkant av de krav og føringer som vil komme fra myndighetene.

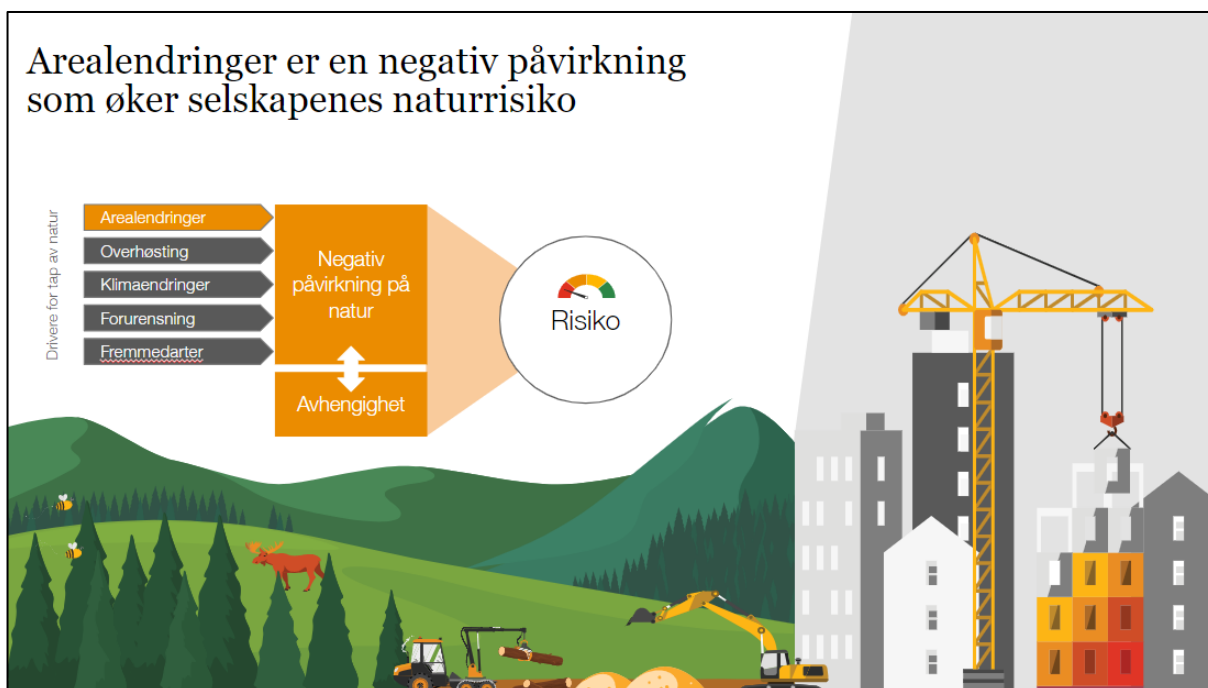

Fig. 1. Hvordan arealendringer er en av de viktigste driverne for naturrisiko. (Kilde PwC)

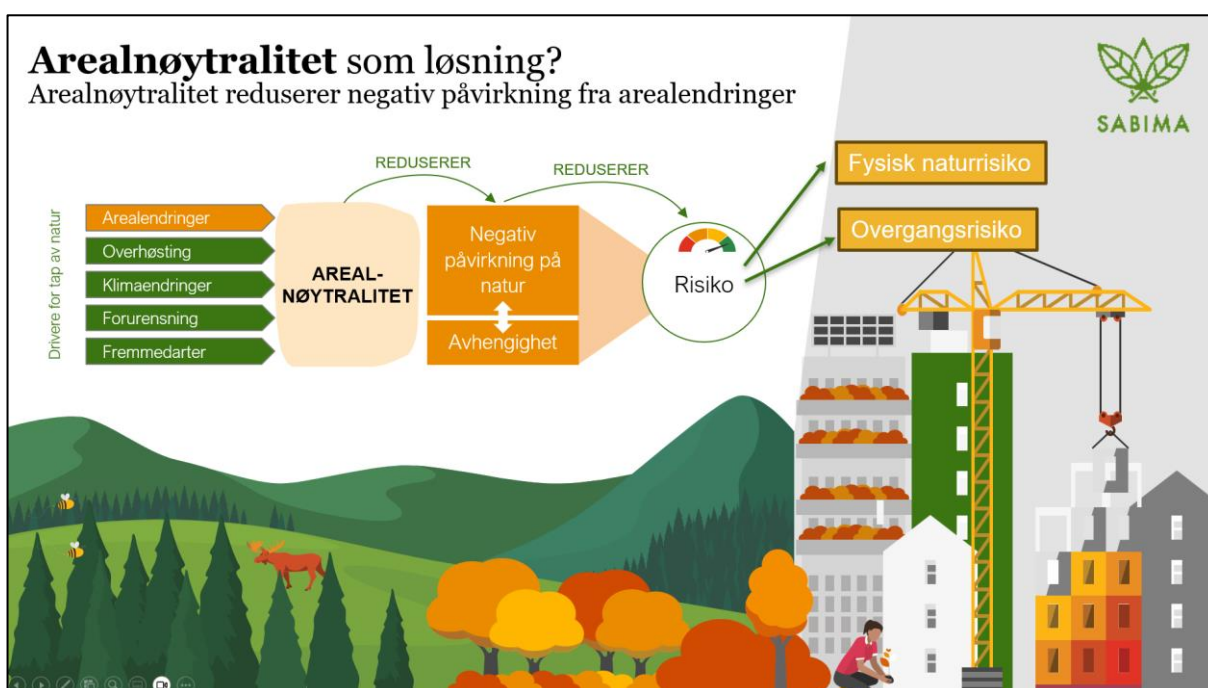

Fig. 2. Hvordan arealnøytralitet kan redusere negativ påvirkning på og avhengighet av natur og dermed fysisk naturrisiko og overgangsrisiko. (Kilde Sabima og PwC).

Akershus fylkeskommune

post@afk.no

Deres ref.: Høring regional planstrategi 2024/31963-1

Oslo, 25. juni 2024

Dette brevet sendes på vegne av Akershus og Oslo Orienteringskrets, Asker Elveforum, BirdLife Oslo og Akershus, DNT Oslo og Omegn, Frognmarkas Venner, Lillomarkas Venner, Naturvernforbundet Oslo og Akershus, Nesodden Kajakklubb, Norges Jeger- og Fiskerforbund Akershus, Oslofjorden Friluftsråd, Romerike Sopp- og Nyttevekstforening, Skogselskapet Oslo og Akershus og Østmarkas Venner.

Uttalelse til Regional planstrategi for Akershus, 2024-2028

Forum for natur og friluftsliv Oslo og Akershus er et samarbeidsnettverk mellom natur- og friluftslivsorganisasjoner i regionen. Vi er opptatte av å ta vare på naturgrunnlaget og fremme et allment tilgjengelig friluftsliv i Oslo og Akershus.

Takk for et tydelig og oversiktlig utkast til planstrategi med mange gode momenter som ivaretar våre interesser. Under vil vi gi kommentarer til spørsmålene dere ønsker tilbakemelding på.

Spørsmål 1: Er det utviklingstrekk eller tema som dere mener mangler, eller som burde vært mer vektlagt?

Vi står midt i en naturkrise og en klimakrise. Den internasjonale naturavtalen som ble besluttet i Montreal i desember 2022 skal hjelpe oss å løse naturkrisen. Sammen med resten av verden skal Norge følge opp 2030-målene om 30 % bevaring av land og hav og at 30 % av naturen som i dag er ødelagt, skal restaureres. Mentale utfordringer, livsstilssykdommer og ensomhet er noen av de største helseutfordringene vi står overfor. Naturen er en kilde til forbedret fysisk og psykisk helse. Derfor er ivaretagelse av naturen ikke bare avgjørende for naturen i seg selv, men også for menneskers helse og trivsel. **Vi anser det som helt avgjørende at natur og klima prioriteres høyt i Akershus framover.** Vi synes derfor det er veldig bra at bærekraftsmålene for biosfæren – naturen, klima og miljøet - må ligge til grunn for at vi skal kunne nå de andre målene for samfunn og økonomi, slik det godt illustreres i figuren fra Stockholm Resilience Centre på planstrategiens s. 5. Videre er det

veldig bra at natur, klima og planetens tålegrenser er av de langsiktige utviklingsmålene i Akershus og at det er et eget innsatsområde kalt Miljø, naturmangfold og bærekraftig arealbruk.

Ved målkonflikter bør derfor naturen, klima og miljøet vektlegges. Det er en erkjennelse at det kan forekomme konflikter mellom de ulike innsatsområdenes mål. FNF mener at ved målkonflikter må naturen, klima og miljøet vektlegges tungt, da disse målene er fundamentale for en bærekraftig samfunnsutvikling.

Et annet svært viktig tema er **kartlegging av eksisterende naturverdier**. Kun 25% av verdifull natur i Norge er kartlagt¹. For å kunne ta gode beslutninger i arealforvaltningen må vi vite hva man har før man tar. Kartlegging av viktige områder for natur og friluftsliv på regionalt og kommunalt nivå er viktig i tida framover. Resultatene fra alle kartlegginger som utføres må legges inn i Naturbase og en primærbase som fanges opp av Artskart, slik at kunnskapen blir tilgjengelig for alle.

Spørsmål 2: Er det utviklingstrekk eller tema dere mener er lite relevante, eller som burde vært vektlagt mindre?

Nei.

Spørsmål 3: Bidrar de tre regionale planarbeidene til en mer bærekraftig utvikling og til å svare ut planbehovet i regionen?

FNF er fornøyd med at det første langsiktige utviklingsmålet sier at hensynet til naturen og planetens tålegrense skal ligge til grunn for all samfunnsutvikling i Akershus. Videre er vi fornøyd med at naturhensyn og bærekraft er gjennomgående i alle de andre langsiktige utviklingsmålene og de regionale planene.

Spørsmål 4: Hva ser dere at deres rolle og viktigste bidrag til å nå målene i regional planstrategi er?

Natur- og friluftslivsorganisasjonene i Akershus sitter på en enorm kompetanse som vi ønsker å bidra med for å nå fylkeskommunens mål for Akershus. Det er viktig at organisasjonenes kompetanse trekkes inn hver gang det er relevant.

Møter med natur- og friluftslivsorganisasjonene i samarbeid med FNF. Vi ser nytten av å ha jevnlig møter med fylkeskommunen i forbindelse med plansaker som berører naturmangfold, friluftsliv, folkehelse og samferdsel. **Spesielt er disse rådsområdene viktige for våre interesser:**

- Plan, kulturminner, klima og miljø
- Næring, idrett, mangfold og folkehelse
- Kultur, tannhelse og frivillighet
- Samferdsel

¹ <https://www.sabima.no/norge-trenger-okologisk-grunnkart/>

Dette kan være møter eller samlingspunkter i regi av fylkeskommunen, eller møter og/eller fagseminarer som FNF arrangerer for sine organisasjoner og samarbeidspartnere. En av oppgavene til FNF er å øke kompetansen hos sine tilsluttede organisasjoner, og fylkeskommunen er en sentral bidragsyter her.

Samarbeidsavtaler med natur- og friluftslivsorganisasjonene. En samarbeidsavtale gir ikke bare legitimitet til arbeidet vi gjør på regionalt nivå, den forplikter både administrativt og økonomisk. Det er også viktig for oss at avtalen er gjensidig, og at ingen parter blir bundet opp på en måte som gjør at de ikke kan jobbe uavhengig.

Spørsmål 5: Begrepet “nærnatur” er benyttet i høringsforslaget. Vi vil gjerne ha kommunenes synspunkter på om dette oppfattes relevant.

Tilgjengelig natur og rekreasjonsområder i nærmiljøet er viktig for livskvalitet, fysisk og psykisk helse, aktiv aldring, lek og læring. Arealpresset i byggesonen gjør det viktig å prioritere grønne strukturer i planleggingen. FNF arrangerte i fjor et seminar om forskning og eksempler på utfordringer og muligheter rundt ivaretagelse av grønne lunger i urbane strøk. Virkemidler for å ivareta og opparbeide nærnatur ble også presentert. [Opptak og oppsummering er tilgjengelig her.](#)

Vennlig hilsen

Forum for Natur og Friluftsliv Oslo og Akershus

Maria Rundhaugen Tesaker
Koordinator
FNF Oslo og Akershus

Akershus fylkeskommune
post@afk.no

Oslo, 24. juni 2024

Regional planstrategi for Akershus (2024-2028) – Innspill fra Østmarkas Venner

Vi viser til høringsforslag vedrørende Regional planstrategi for Akershus (2024-2028).

Om Østmarkas Venner

Østmarkas Venner (ØV) har over 4.200 medlemmer. Vi har som formål å bevare Østmarka som natur- og friluftslivsområde, og sikre kulturminner for dagens og kommende generasjoner. Foreningen arbeider for å bevare markagrensa, sikre adkomsten, hindre tekniske inngrep som forringer Østmarka som naturområde og unngå motorisert og støyende aktivitet i Marka. Videre skal foreningen arbeide for å sikre biologisk mangfold, bevare vann og vassdrag, sikre det enkle friluftsliv og oppnå et skogbruk som tar hensyn til naturverdier og friluftsliv.

ØV var forslagsstiller til to verneområder i Østmarka som ble vernet etter markaloven i 2013 og som ble utvidet til Østmarka friluftslivsområde 10. november 2023. Vi var også forslagsstiller til etablering av nasjonalpark i Østmarka som også ble vedtatt av regjeringa 10. november 2023.

Innspill fra Østmarkas Venner – Om regional planstrategi

Det slås fast at Akershus skal være en miljøvennlig, bærekraftig, moderne og innovativ region. Det vises til at utviklingstrekkene handler om viktige temaer som natur og klima, arealbruk, inkludering og livskvalitet, kompetanse og næringsutvikling og kultur, og skal peke på hvilke regionale planer som skal utarbeides i fireårsperioden.

Det vises til at Akershus er landets mest folkerike fylkeskommune med sine 728 804 innbyggere. Sammen med Oslo utgjør Akershus Norges mest folkerike region med ca. 1,5 millioner innbyggere.

Det legges opp til flere delmål der ett handler om livskvalitet, velferd og like muligheter, med blant annet følgende delmål:

- I Akershus har vi god helse og livskvalitet i befolkningen, uavhengig av sosial bakgrunn
- I Akershus har alle muligheter til å oppleve og delta i kunst, idrett, friluftsliv og frivillighet.

Et annet er delmål for helhetlig by- og stedsutvikling med blant annet følgende delmål:

- I Akershus skal vi ha sammenhengende grønne områder og åpne vassdrag, nærnatur og biologisk mangfold i by og sted.

Det siste området er Miljø, naturmangfold og bærekraftig arealbruk der ØV vil trekke fram følgende delmål:

- For å oppnå arealnøytralitet og bevare karbonrike naturtyper bli ikke viktige naturområder, kulturlandskap eller friluftsområder omdisponert i Akershus
- I Akershus tar vi vare på naturen, slik at grunnlaget for det biologiske mangfoldet styrkes, og vekst- og levetilstandene til arter bedres
- I Akershus sikrer vi verdifull og gjenværende nærnatur og restaurerer ødelagte eller skadde naturområder
- I Akershus forvalter vi våre geologiske ressurser på en bærekraftig måte

Fylkeskommunen ser at planbehovene hovedsakelig kan deles inn i tre der regional plan for livskvalitet og deltakelse, regional plan for kompetanse og verdiskaping samt regional plan for areal og mobilitet er brede tematisk, men er vurdert å ivareta viktige regionalt utviklingstrekk og utfordringer for Akershus. Det vurderes også som relevant der det er hensiktsmessig, å utarbeide de regionale planene i samarbeid med Oslo kommune.

Arealforvaltning og natur - Marka

Kommunene i Akershus og samt Oslo kommune, har etter ØVs mening, et stort ansvar for å forvalte arealene på en fornuftig måte for de 1,5 millioner menneskene som bor der.

ØV vil framheve at kommunene i Akershus sammen med Oslo kommune, forvalter Marka etter markaloven, plan og bygningsloven samt andre sektor- og miljølover. Svært mange innbyggere i denne regionen gir uttrykk for at en av de viktigste verdiene ved å bo i området, er nærheten til markaområdene som er særlig viktig for naturopplevelse og rekreasjon.

Forvaltningen av Marka har direkte betydning for alle de nevnte delmålene listet opp ovenfor og utgjør i praksis befolkningens nærnatur i størstedelen av fylkets kommuner med følgende områder: Kjekstadmarka, Vardåsmarka, Vestmarka, Krokskogen, Bærumsmarka, Nordmarka, Lillomarka, Romeriksåsene, Gjelleråsmarka, Østmarka og Sørmarka. ØV mener at det er en stor mangel at planstrategien ikke samlet reflekterer denne store verdien som fylket og kommunene forvalter. Marka har enorme verdier knyttet til naturopplevelse, rekreasjon, friluftsliv, opprettholdelse av naturmangfold, karbonbinding og klimatilpasning.

ØV mener at fylkeskommunen bør være seg dette bevisst og at dette bør reflekteres i planstrategien. I praksis overlates forvaltningen til kommunene enkeltvis, uten at noen løfter blikket og ser hvilken helhetlig betydning Marka har for befolkningen i regionen. Når det for eksempel gjelder forvaltningen av Østmarka mener ØV at kommunene i større grad enn i dag må drøfte og legge til grunn den store betydningen skogsområdet Østmarka har for egen og nabokommunenes befolkning. ØV minner kommunene stadig om dette og dette er særlig løftet fram da kommunestyret i Lørenskog behandlet søknaden fra Losby bruk om bygging av skogsbilveien Dammyrveien.

I 2023 ble Østmarka nasjonalpark og Østmarka friluftslivsområde opprettet. Gjennom opprettelsen av Østmarka nasjonalpark, vil flere av Akershuskommuner øst for Oslo stilles overfor forventninger ikke bare knyttet til nasjonalparken som en juvel sammen med øvrige naturreservater, men også til forvaltningen av de øvrige arealene i Østmarka som ikke er vernet. Det er svært viktig at kommunene har god oversikt over naturverdiene og sikrer god forvaltning slik at naturmangfoldet samlet sett forvaltes helhetlig og at sektorforvaltningen inkludert skogbruket, tar hensyn til dette. Det samme vil gjelde andre områder av Marka der naturreservater og arealforvaltningen ellers bør forvaltes helhetlig.

Vedlegget «Regionale utviklingstrekk i Akershus», beskriver utvalgte kunnskapstema som grunnlag for regional planstrategi. Vi støtter omtalen av temaene og de tiltakene som beskrives og vil særlig trekke fram behovet for kartlegging av natur i Akershus der det sies at som grunnlag for å ta gode beslutninger i arealforvaltningen og for å kunne forvalte gjenværende naturområder godt, må en ha kunnskap om hvor arter og naturtyper av nasjonal, regional og/eller lokal verdi finnes. Svært mange av de kommunene som ØV kjenner og som forvalter Østmarka, utarbeider delplaner for naturmangfold eller strategi for naturmangfold.

Vårt inntrykk er at Marka-områdene får mindre oppmerksomhet, enn kulturlandskaps- og vassdragsverdier, i disse prosessene, noe vi mener er urovekkende. Som kjent lever nær halvparten av de truede artene på den norske rødlista i skog. Fylkeskommunen som utviklingsaktør, bør være sitt ansvar bevisst og legge til rette for at kommunene i størst mulig grad har oversikt over de samlede naturverdiene i egen kommune.

Konkrete forslag:

Det er viktig å øke forståelsen av sammenhengen mellom ivaretagelsen av naturmangfoldet og hvilke grep og tiltak kommunene kan gjøre og der bør fylkeskommunen gå foran.

I 2023 ble det laget en rangert rødliste for ti truede naturopplevelser stemt frem av mer enn 16 000 personer i hele landet (WWF, DNT & Norsk Friluftsliv, 2023). Der er det vist til flere forslag for å ivareta de truede naturopplevelsene, og vi vil særlig trekke fram dette:

- kartlegge gammelskog i kommunen
- foreslå viktige skogsområder for frivillig vern
- verne kommunal skog og innføre fleraldersskogbruk

Videre mener vi at fylkeskommunen bør omtale og løfte fram Markas betydning ved å legge føringer og støtte opp under følgende:

- Kommunene må sette konkrete mål for vern/bevaring av egen natur (skog, myr, kulturlandskap etc) og naturtyper innen hovedøkosystemene. Stortinget har vedtatt mål for vern av 10% av den produktive skogen. Naturavtalen har mål om vern av 30% av naturen. Vernet kan enten være etter naturmangfoldloven eller paragraf 11 i markaloven. Kommunene må vedta konkrete tiltak for hvordan nå målene
- Kommunene må kartlegge naturmangfoldet (rødlista arter og naturtyper) i all naturskog i kommunen – dette haster fordi i løpet av kort tid, vil disse forsvinne og dermed vil naturmangfoldet i kommunen forringes betydelig!
- Kommunene bør vedta enda mer tydelige og bindende føringer i arealplanen
- Kommunene bør sette mål for restaurering av natur inkludert skog som er flatehogd.

Med vennlig hilsen

Helga Gunnarsdóttir
styreleder

Øyvind Pettersen
nestleder